

СЕРПАЛО

е в е т

Советски Союз Коммунистически парти Нохч-Гулагий областн комитети
Грозненски горкома а, Нохч-Гулагий АССР-а оргкомитети а
Грозненски къахъегамхой депутатни Совети а орган

СССР-а профессиональни союзий балхах

17-ча декабре 1957-ча шера тлайца бола ССКП ЦК-а Пленума соцам

Вай межа турпалерча болхлой классо къахъегам-ахархойша цхьаогло а йолаш, Коммунистически партес кулгал а деш, котало яхъаш йола социалистически революци а яхъайр дунен тла эггара хьалхара болхлойн ахархойн пачахьалкхе, берригача моастагиллашкха йоха ца яйташ йорайир из, хьайир социалистически общество, СССР-а болхлой классан дерригача сийлахьарча гулакхашта, Советски йаьдал этгача 40 шера социализмо яхъаца сийлахь-ноикхача коталонашта бокха лоархлам болаш хиннай миллионаш болча дукхача къахъегамкошта бокхонца ук хъеташ йола школа, управлени боахам лелабарен школа коммунизмн школа хинна длаьтта йола профессиональни союзаш.

Социализм хьалгеш дла мел яхъаца хана къахъегамкошта юкье масе оагйорахъара организаторски а хъетам а болх лелаше, партес оттадар боахаман а политически а декхарахъа коачахъарна ук хъетаболиташ а оарцагйа боахам а хила а хиннай, хланз иолаш а я советски профсоюзаш. Профсоюзаша глорид партена а Советски пачахъалкхенна а болхлой классанна юкьера хьахке а баь, лакха говзал йола йалаьмате дукха боахаман кулгалхой хъаоттабе. Керда общественни строй когъяларна хоадам-беш дола гулакхаш шиха доалла къахъегам оварал хадданза деглаахитара тлехъа, вай экономикан лард йола еза-ноикха индустри этгара хьалха а йолаьмате, социалистически промышленностан еригга ораслеш длахо а деглай-оалдара тлехъа, юрта боахам сикха деглабоалоара тлехъа лоаттагача хьа юкье дукха нах чугйолга профсоюзаша цхоагйа дакъа лоацаш хилар. Къахъегамлои вахара торо а културан гулакхаш а тоадара, лакхадакхара профсоюзаша даьраш дукха да. Шоаш оеш мел бола оолх Б. И. Ленини оаьча укх хьехам тлара бу профессиональни организациа: «Пачахъалкхен йаьдал хьалаьца чул тлехъагйа пролетариатанна хьашт дола кертта а этгара лоархлам боахамат а дар продуктш дукхагйа хулигилга, обществен хьама хьашт дола низаш йалаьмате цхоагйа совдоахилга да» (Сочиненеш, том 33, оарлу 163).

ССКП ЦК-а съезда исторически соцамашта тлаьголла, Коммунистически партеси Советски правительствоси докхий гулакхаш чакхдаьхад промышленностанеи гишлонаш хьалгьарнен доал дегла хьа длахо а тоадарна. Экономическ административни раионаш яро а царна чу совнархозаш яхъа-ро а лакхадакхад дукхача наьча творчески инициативеи хьанари. Боахаман гулакхаша моттигашарча органи лоархлам а оектохам а андендан. Гулакхаша новкъарло еш, хинна ведомствени дукхаленаш длаьхана, межа хьама хьашт дола низаш кхы а сикхагйа дегладоаладе иш хулинташ йола керда торонаш кораяь.

Промышленностанеи гишлонаш хьалгьарнен деш дола доал еггарадхьа тоадара хланзалек а ший хьалхара беркаташ хьа а деннад, вай дьахен цлакха а коачалурдоацаш дола йалаьман рузъаех дикгагйа, дизагйа, хланзолца индаьчул дукхагйа пай-

Боахаман гулакхашта профсоюзий лоархлам лакхбарах

Дерригача халкъан доалахъ йолча фабрикашта, заводашта, шахташта, совхозашта, МТС-ашта, кхына предприятияш социалистически пачахъалкхен чу къахъегамкошта доал ду этгара хьалха къахъегамхой депутатни Советашка гйолла. Цунца производствонна деча доала юкье болхлой озага гулакхаша йалаьмате бокха лоархлам болаш я профессиональни союзаш. Царга гйолла чакхбоах болхлой классо единоначален принципх производствонна доал деш дола боахаман кулгалхоша беча балха ший тлаьбоажам.

Производствонна доал дара гулакхаша къахъегамхой чужарна этгара лоархламерчарех хьа форма а, коммунизм хьалгьарна толаьматга бола никъ а оа социалистически яхъ. Социалистически яхъ йораярча гулакхаша профсоюзаша баь бокха болх белгал а боажаш, ССКП ЦК-а Пленумо цунца хьаьна хьалхадокх цу хьанна деча кулгалца хланз а дукха формализм хилар, тлайца декхарахъа организаторки, дукхача нахача беча хъетам-политически балхаца, эшашаш дола организационно-технически гулакхашта длаьгоагйа ца деш мотиташ нийслуш хилар.

Межа боахаман деррига доажьш длахо а низ болаш дегладоаладарна эшаш да хьанна деш дола кулгалцара коачаьмбоацараш хоадам боллаш длаьдоахилга, из социалистически яхъ кердаца лакха-гларча лагйа йоакхилга, беррига болхлой а инженерно-технически болхбераш а хьа юкье озагна, балха боарамаш берригача болхлоша коачаш а тлехкоачаш а дарна, производств хьалха латтарий опит дла-хъа тегла шера доаржадарна теркам тлаьбохитилга. Яхъ вшаьгйаьлаш беча берригача балха ларде лаца еза ленински принципаш: яхъахъахьинар массанена довази влани нийсеи йиш йолаши хилийтар, ук а дьар юаде тардларни, новкъостий санна влани глорид хилари. Цхоагйа лоархлам болаш да, экономически административни рай-онашта чухъаьхъаштеш гишлонаштен юкье а, цу районашта юкье а хьа вшаьгйаьлар. Цунца хьаьна мегаргдолаш лархъа деза тайп-тайпарча экономически районшкарча цъатарна йолча предпри-яшешта юкье а, хьаьта иштта кертера професеш йолаш болхлошта юкье а хьа тлаьтагйа.

Производствонна деча дола къахъегамхой чужара гулакхаша бокха лоархлам болаш а, единоначаль-ни лохъара беча тлаьбоажамеи принципаш влани тарйолиташ йола производствени совещанеш. Цъаьаька, ук совещанеш чакхъаьра балхаца дьенлошта дола коачаьмбоацараш да. Дукхача предприятияш производствени совещанеш лоар-хлам-лохъаьб, эшашаш йола кийчо а ца еш, сикхеле

даш эца, социалистически экономикан деррига доажьш кхы а сикхагйа дегладоаладе торо а ху-лит. Цунца хьахьинад СССР-а кертера экономиче-ски декхар — хьара сага коачаш продукцеш хьаь-ра докххагйа дола капиталистически мехкаш а, США-на а тлехъа хьулга а хьалха доалга а — исторически доажьшгача ханна коачашдарна эша кхы а дикгагйа дола гулакхаш. Социалистически строй толаьматга хилараш вай мехка мотаргда — до из де а деза — хьаьтладоагйа 15 шера индустрен хоадам беш дола доажьш шоза — кхозза дегла-доаладе, укх гарггарча шерашка юрта боахам дла-хо а цхоагйа айбелен къахъегамхой вахара торо дикха лакхаьаькхилтен йалаьше.

Иштарча гулакхашта советски профсоюзий лоархлам кхы а дукхагйа совбоал, ший мугларашка 49 миллионан совгйа болхлойн гулакхера нах вша-гйа а тоахаш, этгара дукхагйа нах чубоагйаш йола СССР-а болхлой классан организациа шоваш хила-рах тарра.

ССКП ЦК-а Пленумо белгалдокх, советски профсоюзаша тлехъарча хана шоваш болх тоаьб хил-лар. Цар хьанарийца дакъа лоацаш бийбаь произ-водствон новатораш, хьа а хьина яьржай социали-стически яхъан керда формаш, хьаоттадар а, дикха ка а йолаш къаоттадар а да къахъегамхои алапе-хи дола дукхка а лоархламера дешаш, наха чуле ценош хьалдарна парте оттаьб программа коачаш-ярна профсоюзий лоархлам лакхбенаьб. Хьаьта а профсоюзий организацией цар кулгалдеш йолча органиин балхаца хланз а долаш да ценошотта до-ла коачаьмбоацараш.

ССКП ЦК-а Пленумо динза даргдоацаш лоархл советски профсоюзий беррига болх дикха тоаьбел-га, вай межа коммунизм хьалгьарна дерригача ада-маша лоаттабеча къовсама юкье профсоюзий лоар-хлам кхы а дукхагйа лакхаьаькхилга.

Профессинальни союзашта тлаьожаш да, про-изводствонна доалде къахъегамхой тлаьозара даькье шоаш беш бола болх цхоагйаьла, вай межа комму-низм хьалгьарна тлаьдараьда дола дукхача къахъе-гамхой творчески инициативеи хьанари кхы а ла-кхагйа айделга, Коммунистически партена гонаьха къахъегамхой кхы а айхагйа хъетаболиташгал. Профсоюзий кертера декхар да межа боахаман массайола отрасль длахо а низ болаш деглайоалар-на Советски пачахъалкхен экономическ а тлехам лорайларна эша а низаш длахо а цхоагйадарна, межа боахаман планаш коачаш а тлехкоачаш а я-рна, технически гулакхашта хьалха доалдарна, къа-хъегам оварал хадданза деглайоаларна, межа боахаман массадолча даькье хьаьман кхом беши глети хьама ца доажьш хилари, промышлен-ностанеи юртбоахаман производствоси сикха совъаь-кха а къахъегамхой вахара мел эшар долашши куль-туран гулакхаш тоаденнен хулигилга кхы длахо лакхадакхаш а ериггача йалаьматехи торонехи ма-молга дукхагйа пайда эьарна лоаттабеча къовсама дукха нах оарцагйаьхилга.

вшаьгйаьт уж, дукхагйа дола даькье уж чакхйоах-аьригашка, участашка. Заводий а, цехай а юкья-ро совещанеш кизнига ю, ериггача цеха а предпри-яте а балха гулакхаш къаоттадарна даька лаца болхлошта а гулакхерча наха а кизнигаша торо хул из баьхан долаш. Цъаьца болча боахаман кул-галхоша даька лацац производствени совещанеш-ка, коачаш иш цар решенеш, из баьхан долаш цу совещанешара болхлой безам длаьбоал.

ССКП ЦК-а Пленумо хилча бакъаьхъа долаш лерх, предприятияшари гишлонашарех производ-ствени совещанеш даьман болхбеш кулга, дукха-ча болхлоша а, инженерно-технически болхбераш а гулакхера наха а шера даька лоацаш админи-страцон а, партийни комсомольскии организацией а йилман-технически обществай а викалаш шовашта юкье боагйаш кулга.

Профсоюзни организациеш декхарийла я производ-ствени совещанешта деш дола кулгал тоаде, цар лоархлам а сий а лакхе, цар решенеш чакхъаьлгга айде. Производствени совещанеш болх тлаьберзабе беа пачахъалкхен планаш коачаш а тлехкоачаш а ярна, производствон чурча торонех ма-молга дукхагйа пайда эьарна, болхлой къахъегам оварал хилийтарна эша гулакхаш хьадарна, предприятияш-та а гишлонашта а доал дьра наькъаш тоадарна. Совещанешка юьца бакъаьхъа я производствени планаш, хьаьмаш хьаьлга а къахъегам а вшаьболла-ра, продукцеш дикгагйа хилийтар а, продукцеш гишлонаш хьаьрга длаьбоа мах чухъаьна бак-кхара а, технически боарамаш уьттадара, капитал-ни гишлонаш хьаьгйа, завода чурча управлени тоаяра дешаш а иштта кхьадараш а.

Производствон, къахъегам, къахъегамхой ба-хара а културан а гулакхаш тоадарна де дезарий лоархламера дешаш белгалдоал предприятии коллективашен административни влани тлаьоацаша де-жарашта къаоттам беча коллективни договораш гйа. Профсоюзни организациеш а боахаман кулгал-хой а декхарийла ба ук договораш уьттагйа тоаде, административ а хьаьта иштта болхлой коллектив а шо-шоаш тлаьаьца декхараш дувилгйа йоацаш коачаш дегла йалаьше, хан-ханаш, дукха актив юкье а оаьш, ук декхараш коачашдарна тоажамаш де, баьча токхамаш гучаданьнар болхлошка а гула-кхерча нахага а длаьайта.

Болхлойн инженерно-технически гулакхаш ду нах и рационализаторийн изобретателийн мотларашта юкье чужара даькье профсоюзаша беш бола болх цхоагйаьлгга баргбаш, цу наьча творчески инициатив-ва тлаьраьа еза межа боахамера торонаш гучаьха-ра, производствон техника, технологи, организаци тоаяра. Рационализаторски предложешешек изобре-

ССНП ЦН Пленум цхоагйа тешаш я пачахъалкхени, боахамеи, культурни гишлош хьалгьеча шоай лоархлам лакхбарца советски профсоюзаша нъахъегамхой ком-мунистически уйлаца хьалкхебе, ССКП XX-ча съезда исторически соцамаш толамца нхоачашдарна, коммуни-стически общество хьалгьара сийлахь-донкхача гулакха цар творчески низаш вшаьгйаьтохарна длахо а партена хьинаре гйо дерг хиларах.

тенешкен ший ханнахъа хьаьжара а ук балха юкье озага а цхоагйа тлаьбоажам оттабелга йалаьдола, из гулакхаш гйа ца эаши бюрократизм лелашеи хил-ларца тлаьбертта къовсам лоаттабелга. Йилман-тех-нически обществашта деш дола кулгал тоаьдола, дикгагйа йола опит, йилманеи техниканеи гучаьни-на кердагйа йола говзалаш йоаяра а длаьоаржа-ялар а, йилман а производствон а болхлошта юкье творчествон тлаьгйаьл дегладоаладара а цу общест-вай лоархлам лакхаьаькхалба.

ВЦСПС а, профсоюзий ЦК-а а, профсоюзий рес-публикански советаш а дукхка а дикгагйа даька ла-ца декхарийла я советски а боахаман а органашка производствон, къахъегам, вахара гулакхаш деш-шаш дувача хана. Балха планни проекташта пред-

Болхлойн гулакхерча наьхен къахъегамеи вахареи хьал тоадар профсоюзий лоархламера декхар да

Профессинальни союзаша хьинаре новкъостал а деш тлехъарча хана партеси правительствоси хал-къа вахара хьал длахо а айдарна лоархлам болаш а дукхка а гулакхаш даьд: кизнига алапи доагйа-ча болхлоштен гулакхерча нахаш алапи лакхдаьд, праздника хьалхарен мукъа дола деношта хьал-харчен деношка балха дн лоацдаьд, чакхдоакхаш латт диннахъа ворхл сахьата, хьаьта лаягтан кйал болх беча ях сахьатан болх барга довалга, пен-сени пособеши лакхдаьд, отта а даьд толаьма-ча чакхдоакхаш а латт гарггарча 10—12 шера чуба-ча ценош тоьам хилал хьалдара декхар. Капита-листически мехка доацаш а е цлаккха хила йиш йоацаш а дола къахъегара хьал советски сага йалаш а деш социалистически пачахъалкхено хьа-ра шера къахъегам лораьен кхерам хургоаьца тех-ника лелан йалаьмате дукха средстваш хьаьен. Алхка тлехъарча пхе шера болх беш йолча пред-приятешка цу гулакха лаьрхл пачахъалкхено длаьхиташ цъайтта миллиард сомал дукхагйа айде.

Цунца цъаьна цъаьболча боахаман кулгалхоша кизнига йоакхо ю болхлой къахъегара хьал тоадар-на, цу гулакха долаш дола средствех бизза пай-да эьац, къахъегамаш дола законаш телхадеш мот-иташ хулит. Цъаьйолча предприятияш лелабеза къовсам лелабеза къахъегам лораьара законаш коачашдарна, технологически оборудованен герме-тизацйи коачам болаш яц, вентиляционни боахам вшаьтлехъа бакъаьхъа баь, нагъаьхъа хинна йаь кхера-мах лоравара техниках де дезар дизза ца деш сани-тарно-бытовой устройшай хилаьза яьргоаьца комп-лекс боацаш предприятияш цехаш болх бе йолай-литаш. Ценошотта коачаьмбоацараш да болхлой спецбаръкашца, спецкоагирсаца, лоравалара средстваша йалаьбара юкье.

Данза даргдаци къахъегам лораьаран кхерамах лоравара техника леларан, къахъегамаш дола за-конаш тлара ца боалаш бокхонца ук леладерг долаш предприятияш гишлош еьен кулгалдеш болчар бекхоткхам айбелга. Къахъегамаш хьал длахо а аттагйа а унахцена а хилийтар, болхлошта трав-матизм хилара, ук цамогаш хилара баьханаш дла-дахар пачахъалкхен декхар лархъа деза. Койдог-варах шоваш декхараш коачаш ца деш, къахъега-мах дола законаш цъаь санна дукхказза а телха-деш бола боахаман кулгалхой бекхоткхамеи уьза бе-за. Профессинальни союзаша лечебни учрежденей балха тлаьхьожалга цхоагйа деза.

ССКП ЦК Пленумо лорхл, 1959—1965 шерашка халкъа боахам деглабара планна тла горнорудни, металлургически, химически предприятияш, ма-шинаш хьаьча промышленноста яьйаьца цехашка, кхыча производстваш, йилманеи техниканеи ка-рагйаьннарйи лоархлам а беш, къахъегамаш кхера-ме доаца хьал оттадарна кхы тла а де дезараш юкье даька дезилга.

Профсоюзаш декхарийла я къахъегамаш, къахъе-гам лораьара общественни контролаш, шоашта ен-нача пачахъалкхен тлаьхъажара бокхонех бизза пайда эца, хален, дукха къахъега дезаши дола ба-хашта механизаци елга, дикгагйа йола технологи юкье хьолга, болх беш мел волчоа хила дезаш дола санитарни гулакхаш дегла йалаьдар боахаман ор-ганшкарца тлаьгйаьт длаьха. Ук гулакхаш дладе-ш профсоюзашта де деза гйо дергда партийни организациа.

Профсоюзни организациа даька лоацаш тлех-хъарча хана дукхка а балхаш даьд гишлош хьалгьеча, Донбасса шахташк, йаьржаьца металлур-

ложенеш кийгьеча хана а, къахъегамеи вахареи гулакхашка хьожача хана а планови органаш декхарийла я профсоюзни комитеташта хетараш теркал де а лархъа а. Совнархозаш а, хьаьта иштта областий крайни исполкомаш а декхарийла я пред-приятей шера планни проекташка профсоюзий йоагйаьл йолча комитетий советийи викалаш юкье а болаш хьаьжа, болхлой, гулакхерча наьха юкья-ча собранешка, конференцешка, е производствени совещанешка хьаьачул тлехъагйа.

Къахъегамей алапейн гулакха йолча СССР-а Министрий Советга Пачахъалкхен Комитета болх болхлойн гулакхерча нахаш цхоагйа хьашт дола гулакхашка буьзаьбена хилараш дукхагйа лоархлам бола решенеш Комитетон ВЦСПС Президиумон цъан еза.

ге, хьаьта иштта совхозашка кулгалдеча болхлой, специалистий къахъегаман алапейн гулакхаш нийс-деш. Хьаьта а къахъегамаш, балха алапейн боарамаш уьттадара дола коачаьмбоацараш длаьоахалга хланз а мела лел. Цъаьйолча предприятияш гиш-лош хьалгьечен къахъегамаш производствени деглай къахъегамаш алапи лакхдаларал хьалха да-ла, цунна никъ билла безача, къахъегамаш алапи деглайар хьалха дувл къахъегамаш производствени деглайар.

Профсоюзни боахаман органиин декхар да болх-лой, кулгал деш, инженерно-технически болхлойн, гулакхерча наьхен къахъегамаш алапейн система массазза а тоае, продукци лакхъара, къахъегамаш оварел лакхъара цехийн предприятияш болх рен-табелни хилара, продукцеш длаьбоа мах планаш от-таьачул кизнигашка баккхара, керда техника юкье йоалаьра гйо дергдолаш вахара пайда эьаргболаш низ бола гулакхашка алапи а премияльни систе-ма а хилийтар. Хьара болхлочоа ший балха боарам, расценкам, тарифни ставкам, ший алапи мишта лоархл цунна бокхонца ховргдолаш дола гулакх йалаьше деза.

Йаьлгашца пилетке лоаьдаьча балха денга дарг хиларца профессиональни союзий декхар да цунга далаь балха оварел длахо а лакхлур йолаш, про-изводствон дукхал кизнигургйоацаш болхлойн гулакхерча нахаш алапи кизнигургйоацаш дола балхаш деча, ук дувача даька лаца.

Шоваш организаторски балхаца профсоюзаш дек-харийла я партеси правительствоси нах чубаьца ценош културни-вахара гишлоши хьалгьара оттаьб йалаьмате йоакха программа толаьма коачаш-ярна гйо де, городаштен, гишлошъараштен, предприятияш юкьера яхъ шера йораяьке, народ-ни стройка яхъаьца метода опит цхоагйаьл длаьй-зайта, шоаш ценош дерашта новкъостал де, балха дикали гишлошъара балхаш бола мах кизнигбери тоаьдла йалаьше. Предприятияш учрежденешек нах чубаьца ценош длаьйиьделга административни профсоюзни комитетон цъаьна соцам барца хила деза. Моттиггача Советаша хьалгьеш йола гишлош екъаш а иштта даька лоацаш хила еза профсоюзаш.

Торговлени хьама дуачеи предприятияшта шоай вляни цхоагйе еза профсоюзни организациа, массазза а царна шоваш контроль лелаше еза, совет-ски боахамеи органаша столовеш буфеташ, тикаш шеръара гулакхаш дуваш даька лаца деза, ук нийсагйа длаькьар, къахъегамкошта гулакх дара култура лакхъелга, дуача хьаьман дикали цунах бола мах кизнигбери йалаьше деза. Боахаман ор-ганизацией, предприятией, учрежденей кулгалхой декха-рийла ба общественни контрола предложешешка ший ханнахъа хьаьжа а царех де деза гулакхаш де а.

Профсоюзаш длахо а декхарийла я социальни страхованен гулакх тоаде, цу гулакха пачахъ-алкхено хьаьечаш дола дукхка аьча къахъегамкош-та эшар дукхагйа дизза йалаьдара дла а дохийташ, санаторешкен салаьран йола путевкам нийса длаькьалга йалаьше, лечебни, профилактически, бер-рий учрежденеш хьалгьара планаш коачашъара контроль цхоагйе.

ССКП ЦК-е данза даргдоацаш лерх, социальни обеспечени органиин балха профсоюзаша шоваш контроль цхоагйаьл, болхлоштен гулакхерча на-хаш ктаьбаларех е инвалид хилараш пенсеш хьожач-деш даькьалоаьцалга, царна културни-вахара гула-кхаш дара хьара денна йоакхо елга, царца мас-сайолча хана буьзам хилар.

Наха юкьера хъетамеи культурни профсоюзий болх тоабарах

Коммунизм школа хилара шоай декхар коачаш деш советски профсоюзаша хьинаре гйо ду болхлой классани интеллигенцени социалистически хъетам лакхбара. Профсоюзаша даька лоацаш предприятияш, совхозашкен, МТС-ашкен култур-ни-хьаьма дукхка а учрежденеш хьаьйи, юкьяра дешара а производствени-технически говзал лакхъара а къахъегамкошта докха новкъостал ду. Художествени самостоятельность, физкультури спорт деглайар, болхлойн гулакхерча наьхен бе-раш хьалкхедара, цар салаьлар йалаьдара профсо-юзаша йоакхо дукхагйа, тайп-тайпару а.

Хьаьта а хъетам балха идейни лакхали из шер-бари къахъегамкошта длаьдехача тайпара деглаьхара-на хланз а тлехъадеш да. Културни-массови болх коммунизм хьалгьара практически декхарашица ца буьзаьн хьаьта болхлойн гулакхерча наьхен лоар-хламера дола даька чу да лоацаш каст-каста лелабу. Профсоюзни организациа болхлой коача-

чамболлаш длаьхетаьб социализм йолча хана цар вахара хьал лакхлулга производствени толамаш даьхара, хьара болхлочун къахъегамаш оварел лакхъаларга хьаьжаьца маьра хург ца хиларах. Проф-союзни организациеш декхарийла я къахъегамаша дис-циплина длахо а цхоагйаьл йоакхо е, дисциплина телхараьца къовсам лелаше общественни уйлах дукхагйа пайда эца.

Болхлой клубаша, културан ценошен двореца-шен гулакхаш ду миллионаш къахъегамкошта. Цунца цъаьна царех дукхагйа дараьма производ-ственно-технически, естественно-йилмани пропаган-да, хьалха латта опит длаьйиьнитар безам тла ца бохийташ леладу, яьйта еза уйла тлаьхиташ ху-дожествени самостоятельность чулоаьман идейни лакха хилара, кизнига йоакхо ю болхлой, гулакхер-ча наьха, цар дезала културни салаьлар вшаьгйа-доллара.

(Длаьлоадар 2-ча оагйон тла да).

СССР-а профессиональни союзий балхах

17-ча декабре 1957-ча шера тӀайца бола ССКП ЦК-а Пленума соцам

(ДӀахолодар.)

ССКП ЦК Пленум дӀанза даргдоаш лерхӀ кӀахьегамхошта юкьера хьалкхбара а культурни-кхетама а профсоюзий болх тоабелга, тӀехьайсача уйлаштен гулакхаштен духьалара кӀовсам чӀоагӀ-белга, унахӀена вахара пропаганда шеръелга. Профсоюзаш декхарила я нах советски патриотизм, социалистически интернационализм, халккий доттагӀлен уйлаш чуйосаеш хьалкхебе, мехка дай уж хилара уйла дегӀайоалае, производствени планаш кхоачашгӀара, технически прогресс бахьан, обществен производствени низаш дӀахо дегӀадоаладара, мехка вахара шӀарта хилийтар бахьан ДӀахен хьалкхашара бехтӀокхам лакхебе. Из дарна данза даргдац партини правительствени чура а арахьара а политича шера дӀайовзийталга, политический Илмани дешара пропаганда лелаелга, цу гулакха долаш мел долча хӀамах, клубашка, библиотекашка, кино, радио, телегойтара художественни самодельностьна дулург долчӀо пайда эша беа. Профсоюзни организацей лоархӀамера декхара да производствени-технически пропаганда шера йоржаелга а берригача болхотта цар культурно-технически говзал лакхара новкӀостал делга а.

КӀахьегамхой физически хьалкхбара болх тоабара, предпрителшка, совхозашка, МТС-ашка, учрежденешка, дешара заведенешка наха юкье физкультурни а спортини а болх вӀашигболлар тоаданза дарг ца хилара тӀахьийта профсоюзий уйла.

Профсоюзийни комсомолени декхаре хьа декхар да кӀонача наха юкьера болх чӀоагӀбар. Цар духьагӀа уйла тӀахьийта еза кӀонача наха кӀахьегара, салалара, бахара гулакхашта, хӀаьта иштта царна юкье культурно-массови болх вӀашигболлар. Беррига кӀона болхлой хьалкхебе беза кӀахьегамца, мехка юкьерча боахамца коммунистически уйла хургойлаш, ший предприти езара уйла чуйосаеш, СССР-а турпалерча болхлой классан сийлен традицеш тӀа, кержа профессни йомаран культурни кхетам шербаран гӀо де деза, заочни сийригӀа дешачен заведенешка деша багӀарашта уж хьаллоацаш новкӀостал де деза. КӀона нах хьалкхеш шера юкье оза беа, кагӀича нахан мехкараштен шой производствени опыт дӀайовзийтарал совгӀа вахара опыт а дӀайовзийтаргӀола, харцахьара гулакхаш цар леладергдоаш уж лорабергбола, кад-рои болхлой.

IV

Профсоюзий организационни болх лакхбарах

Промышленностанан гӀишлошгӀаран доал делга хувиарца а дукхкача министерстваштен ведомстваштен юкьера дӀа-са декхадена предпрителшка кулгалделча дӀадакхкара а дӀувадена профсоюзаша дукхка а гулакхаш дӀаьд шой организаторски болх тоабарна. Моттигерча профорганизационни оперативни кулгалдара центр областшка, крайшка, республикашка дӀаеннай, лоархӀам болх шеръял профсоюзий советий бокӀонаш а декхара а, хьа-йола профсоюзаш вӀашиггӀехай, дӀаьхай совгӀа йола аппаратан хьайола звенон.

Цунца ССКП ЦК Пленумо белгалдоакх, дукхкача профсоюзни органаша хӀанз а шой болх эргабоакхаш тоабелга шорта леладелча, производствени конкретни гулакхашта гӀаьна латт, бокӀонаш болх организаторски болх кӀезига лелабу. ВЦСПС-о ший соцамаш кхоачашдарна контроль мела лелаю, профсоюзни балха опыт вӀашиггӀохара а дӀайоржара а уйла кӀезига тӀахуйт.

Профсоюзни организационни моттигаш я демократни профсоюзни вахара боарамаш телхадеш: профсоюзий комитетий советийни пленумаш хан-ханнаха хьагулгӀац, цар коллективни кулгалдара лоархӀам каст-каста лоабоакх. Кхоачамбоараш да профсоюзни кадраш лахара а хьалхьара а юкье. Профсоюзий дукхкача комитеташен советашен е эша йола йоакхо яц производствени а общественни вахара а юкье дикалца хьабовзийта, болхлой тешам бенна бола кӀона, хьинар дола болхлой профсоюзни балха лакхбара.

ССКП ЦК Пленумо союзин республикай компартий ЦК-аш, ССКП крайкомаш, обкомаш, ВЦСПС партийни группа декхарила ю профсоюзий организаторски болх лакхебе, профсоюзий советаш болх кердаца тайпара вӀашигболлара практически новкӀостал де.

Профессиональни союзашта хьалхашка латта декхара кхоачашдара тӀех болх лоархӀам цар первични организацей ба. ВЦСПС, профсоюзий республиканский, крайшкӀара, областий советашен комитеташен лоархӀам боллаш тоаде деза царна кулгалделга, хӀара денна новкӀостал де деза, шоашта гаргара а кхоачара а йола кӀахьегамхой хьашташ нийса дӀадува а, уж бахьан кӀовсам лоаттабе а, цар вахара массайолча оагӀона йоакхо е мотаргдолаш йола организационни хиларца дукхкача наха уж гургойлаш дола гулакхаш лалаш.

ССКП ЦК Пленума бакхьа хетт, предпрителш промфинпланш увтӀаеш, кӀахьегамца боарамаш

алагӀни дуваш дола дешаш кхетадеш цар дакха лоархӀагӀолаш, кӀахьегамца законаш леладаран коллективни договораш кхоачашдаран контроль леладергдоаш, хьалхле лелаеца боахама гулакхашка хьожача кандидатуреш шоашта хетар ала йиш йолаш, фабзавестком разьа йоацаш болхлой гулакхара нах балхара дӀабоаргбоаш профсоюзий фабрично-заводской комитетий бокӀонаш шеръелга.

Профсоюзни организацей болх профсоюзни вахара боарамаш чӀоагӀа леладара, самодельности инициативен дегӀаьра, критикен самкритикен шеръяра, коллективни кулгалдар лалашдара, профсоюзни органни отчетност а хоржамаш а хилара ларда тӀа банза баргбац. ВЦСПС-о, профсоюзий центральный, областий комитеташа, советаша шой балхах йола доладаш профсоюзий члений собранишкен конференцешкен шера ювца уртае эза. Профсоюзий юкьерча собраней лоархӀам лакхебе беза, производствени, кӀахьегамхошта вахара а культурни а гулакхаш дара лоархӀамера дешаш цига дувалга лалаше деза. Профсоюзни боахам органни кулгалхой декхарила ба собранешка хьинар дакха лаца, критикен самкритикен йоржара гӀо де, болхлошен гулакхерча нахен яхачуна уйла тӀахьийташ ладугӀа, собранешка йица предложенеш кхоачашгӀарах отчет теля.

Профсоюзни органаш декхарила я шой хӀара денна беа берригача балха юкье бокӀонаца гулакхаш леладара, тӀагӀиллача гулакха бизза бехтӀокхам хетара уйла кхакха. ДӀахо а банза баргбац профсоюзни аппарат тоаяра а, кӀезигагӀа мах бодам а, профсоюзий членашта гаргӀагӀа а из хилийтар а болх. Профсоюзий кулгалду болхлой декхарила ба шой дукхкагӀа йола ха предпрителшка, гӀишлошгӀа, болхлошен гулакхерча нахан юкье якха, производствени вӀашиггӀоллара, болхлой кӀахьегара хьали вахари тоадара мамотга инициатива лелае.

Профсоюзий болх тоабарна данза даргдац кадраш лакхара гулакхе хьийтари кхетамца хьалкхьари овлан тӀара тоадар. Эггара хьалха опытни, инициативни болхлошца чӀоагӀе эза профсоюзий советашни фабрично-заводской комитеташ, болхлошца, кхалнаха, кӀонача наха юкьера керда нӀаь кулгалделча балха хьалхашгӀагӀа хьийта беа. Профсоюзни болхлоша хаданза лакхебе эза шой марксист-ленински кийчон балха говзал.

Советски профсоюзий дунен халкхашта юкьера бувзам дӀахо шербар

СССР профсоюзаша лоархӀамера болх бу доазол декхара мехкий профсоюзаша бувзам шербарна, болхлой класса машари, демократи, социализм бахьан йола чӀоагӀон вежарий барт чӀоагӀбарна. Коммунистически болхлой парти викилий Советашешка тӀахьийта Декларацие машара Манифестон дунен халкхашта юкьера болхлой профсоюзни болам дӀахо а дегӀабараи кхотабараи керда нахьаьт хьаьл.

ССКП ЦК Пленумо лерхӀ, кердаца тӀема кхерама духьала, ядерни герза тохкам бар сапийтара а из дӀиза дӀадакхкара а, болхлой классан вахара а кӀахьегара а хьал тоадара халккий демократический мукхаленаш яхара кӀовсам лоаттабеш дунен халкхашта юкьера болхлой профсоюзини болам бекъбалар ца хилийтен хьа барт хилийтен керте-ра низаш а хьежадеш советски профсоюзаша чӀоагӀе беза шой дунен халкхашта юкьера болх.

Советски профсоюзий декхар — дунен тӀара профсоюзни болама прогрессивни низаш гонахьа хьаьлаш йола лоархӀамера центр из хиларца Дерригача дунен профсоюзий федераци чӀоагӀгӀара, ВФП-и дунен халкхашта юкьера отраслей профсоюзий объединений влияни шеръяран авторитет лакхьарнен хьинар гӀо делга да. Цунца машари кӀахьегамхой бахара хьашташ бекъан кӀовсам лоаттабеш ВЦСПС-он СССР-а отраслей профсоюзашен, царца хьана реформистский, котолитический иштта кхьча дунен халкхашта юкьерча объединенешен дӀакхьийтатча национальни процент-

рашца а шербеш кӀаьстатча мехкий профсоюзаш-цен кӀахьегамхошен доттагӀлен бувзами хьана кӀахьегалге шерде деза. Дунен халкхашта юкьерча моллагӀа объединенеш уж яле а колониальни карадахан долча мехкий профсоюзаша контакташ хьана кӀахьегалген шерде деза.

Советски профсоюзий уйла тӀахьийтта, Китайни социалистически кхьча мехкий профсоюзаша вежарий бувзами хьана кӀахьегалген, цар балха опыти пачахьалкен, боахама культурни гӀишлошгӀара цар дакхалацари вӀаши довийташ хилар дӀахо а чӀоагӀданза дарг ца хилара.

Советски профсоюзаш декхарила я доазол декхара мехкашкарча кӀахьегамхошта юкье СССР болхлой класса сийлах-доккха толамаш хьинар долаш тешабеш дӀадовзийта, социализм толаш хилар пропагандировать де деза. ЛоархӀамергӀа дола декхар лархӀа деза «халкӀа капитализм» кӀахьегамой капиталон хьана кӀахьегара» яха цӀераш йола харц теори реакционни профсоюзни лидераша профсоюзаш вӀашиггӀоастае леладеш дола гулакхаш ца соцаш гучадоахалга, кӀахьегамхой классови кӀовсам лоаттабаран пролетарский интернационализмни уйлашца хьалкхебе дунен халкхашта юкьера профессиональни болама мамотга гӀо делга. Данза даргдац ВЦСПС-о дунен халкхашта юкьера профсоюзни болам кӀоаргга йомабелген доазол декхара мехкий болхлой классан вахара а кӀовсам а СССР-а кӀахьегамхошта дӀадовзийтагӀен вӀашиггӀолаш.

VI

Парте профсоюзашта ду кулгал тоадарах

Советски профсоюзий низ социалистически обществен вахара лард йолча Коммунистически партиен ленински политикатца кулгалдеш хиларца ба. Профессиональни союзаша шоашта хьалхашка латта декхараш партес кулгалдеш а, цо новкӀостал деш а, хьаллоацаш а хилча марха толамца кхоачашдергдоаш.

ХӀанз моттигерча профсоюзни органни бокӀонаш лоархӀам болх шеръяча хана профессиональни союзий балхах болх партийни организацей бехтӀокхам кхы а лакху. Партийни комитеташ декхарила я, профсоюзашта дукхкагӀа уйла тӀахьийта, цар балха чулоацамга дикагӀа хьежа, боахам, культурна хьалгара, мехка дерригача юкьерча политический вахара юкье цар кхы а дукхкагӀа хьинар дакха лоалча лалаше.

ССКП ЦК Пленумо белгалдоакх, хьайолча партийни комитеташа бе беза профсоюзий лакхбенаца лоархӀама а балха а, лоархӀам ца белга профсоюзни организацей балхага бокӀонаца ца хьожалга, уж опыт йолча политический дика кхеташ болча болх-лошца чӀоагӀгӀара, йоакхо ца елга кӀахьегамхошта советски законаш чӀоагӀа леладергдоаш боахама кадраш хьалхкелга кхоачамболаш ца леладелга, боахама кулгалхошкара профсоюзни органаша нийса дӀадекхар цӀаьза хьал ца лоацилга.

ССКП ЦК Пленумо союзин республикай комитетей ЦК-аш, краешкара, областий, городской, районий комитеташни первични партийни организацей декхарила ю профсоюзашта кулгалделга тоаде, профсоюзни кадраш балха лакхьелга а хьалхкелга а а эггара хьалха доладеш, профсоюзни органашка бехтӀокхамега долча гулакхашка дика бола дикагӀа кийчо йола, организаторски говзал йоалла ком-

мунисташта а парте боарашта а хьалхашка сий дола болхлой рекомендовать де. Профсоюзни балха хьожавача коммуниста партийни сийлен декхар хила деза профсоюзашта хьалхашка латта декхара кхоачашделга, шийа наха тешам болийта беа цо новкӀостал хиларца, царга хьажарца, царна эшар йоакхо еш лалашдара.

Профсоюзашта кулгалдеш партийни органаша массаьза а лоархӀам бе беза профессиональни союзаш болхлой гулакхерча нахьен партийни йоаца организацей хиларца, цар беррига болх шеррача демократен ларда тӀа, нах кхетабара ларда тӀа лелабеш хиларца царна командовать делген. Лоадм боацача гулакхашта юкье леларцен леладеш йиш йоацилга. Партийни органаш декхарила я профсоюзни органни болх ховш лелае, шой гулакхаш кхоачашдарна масса йолча хана царна новкӀостал де, цар балха юкьера самодельности инициативен массадолча тайпара могае а дегӀайоалае а, профорганизационни ца лоархӀам а цар лоархӀам лобе гӀертна а болча коммунисташа-хьойственикашта боагӀлаш бола бекх бе. Профсоюзни органашта шой влияни партес коммунисташка профсоюзий членашка гӀола леладеш дага а кхоабаш Пленумо декхарила ю партийни комитеташ профсоюзашка болх бара партиен берригача члений бекх-токхам лакхебе, ССКП Уставо яхача тайпара коржаш йолча профсоюзни органашка хьаньча партийни группай практически болх тоабе. Профсоюзий балха юкье хьинар дакха ладарца коммунисташа лалаше деза мамотга цар болх тоабелга, из дарца боахама-политический декхара кхоачашдарна, цар лоархӀам лакхобоакхалга.

ССКП ЦК Пленум чӀоагӀгӀа тешаш я пачахьалкхен, боахама, культурни гӀишлош хьалкхебе шой лоархӀам лакхбарца советски профсоюзаша кӀахьегамхой коммунистически уйлаца хьалкхебе,

ССКП XX-ча съезда исторически соцамаш толамца кхоачашдарна, коммунистически общество хьалгара сийлах-доккхача гулакха цар творчески низаш вӀашиггӀохара дӀахо а партена хьинар гӀо дерг хиларх.

Тоабе боахама кулгалдарени организаторски болх

(Грозненски городской XII-ча партконференце тӀара)

Грозненски городской парторганизацие ба а баьб, хӀанз беш а ба Советски Союз. Коммунистически партиен ХХ-гӀа съездо даь исторически соцамаш кхоачашдеш хьинар болх.

ПхелатгӀа пилетлан план толамца кхоачаш а яь горьда промышленни предпрителшка лалашду валови продукци ара-хьалца шера йола планаш хьал хьалха кхоачашгӀелга, 1956 шерара валови продукци ара-хьалца пачахьалкхен план 28 декхаре кхоачашгӀир, ухх шера-ра план а ханал хьалха кхоачашгӀий. Арахьаьча валови продукци дукхал 1955 шераша нийсӀаьча 1956 шераша 11 процент лакхденна, 1957 шераша 11 бетта дӀадахьа шерарча цу ханал нийсӀаьча 11,2 процент лакхденна. Валови продукци ара-хьалца цу тайпара лакхлулга ССКП XX-ча съезда решенеша аьлгӀагӀа пилетлече хила оттадаьча тайпара да. Отчетни хана планаш совгӀа 175 миллион сома продукци ара-хьалца.

Мехкдаьтта доакха керда моттигаш хьалелара а, кӀаь-гӀаьча скважинашца болх дикха-гӀа барах горьда нефтянкаша дӀадахьа шера а ухх шера а шой планаш тӀахьийта декхара кхоачаш а даьд, планаш совгӀа дукха эзараш тоьна мехкдаьтта а денна.

ЛоархӀам боллаш толамаш даьдхал грозненски нефтестроительна а. Мехкдаьттан

переработка елга 12,5 процент лакхдаьд. ЛоархӀам боллаш тоабенна партионни - организационни а идеологический а болх. Дукха-гӀа йоакхо ю кӀахьегамхой ва-хара хьал тоадара а.

Конференце отчетни доклад яьча ССКП Грозненски горькома хьалхара секретаро новкъ. Шепелев а пренееш кӀаьма-лаш даьча делегаташа а дукха-гӀа уйла тӀахьийтар балха юкьера кхоачамбоараш гуча-дахара а уж дӀадахара на-кхьаш лахара а.

Конференце эггар хьалха пренееш кӀаьмаьл дир ССКП Сталински райкома секретара новкъ. Беляев. Сталински райо-на кӀахьегамхошта партийни организацен хьалхленца даьча толамаш а дийла новкъ. Беляев белгалдоакх районе кийча йола мехкдаьттан продукташ дӀахьолта ю вӀоагӀагӀелла леларца предпрителш болх нийса дӀабахьа йиш йоацилга. «Глав-нефтьбита» кулгалдеш новкъ. Качаров из болх вӀахтӀеьча бакхаша беза. Мехкдаьттан про-дукташ чуйотта моттигаш ду-кхагӀа е эза, сикхе деза хими-чески завода шоллагӀа артан гӀишлош хьалхьелга йоакх новкъ. Беляев. Партиен горькомо ду-кхагӀа уйла тӀахьийта эза пер-спективни дешаш кхьетадарца а собранешка, активашка даь соцамаш кхоачашдарна а.

Грозненски мехкдаьттан ин-ститута директора новкъ. Суха-рев белгалдаькхар института болх дӀахо тоабарна а дика говзал йола кадраш кийчӀарна

а института эшаш дола новкъ-остал а де дезар а. Ший кӀаь-маьл йистедаьлаш новкъ. Су-харев критика йир «Грознен-ский рабочий» яхача газета цу институту вахар кӀезига дув-аш хиларца.

КӀаьмаьл даьча ССКП Ок-тябрьски райкома секретара новкъ. А. А. Ваганов райо-на даьча толамаш дувц. Цо бел-галдоакх Карабулаке гӀишлош хьалхьар мела лелалга, цига хӀанз а хьаьй яьнаьц клуб. Партиен горьком декхарила я гӀишлошгӀаьча совнархоза упр-авленегара болх тоабелга хьа-деш. Нийса леладеш деза гӀиш-лой материалаш дӀа-са екь-гӀа.

Грознерча машиннакьа станцен узлови парткома секрета-ра новкъ. Сергеев докхадеш тӀа дийнача тайпара станцес поездаш лелара график кхоа-чашгӀелга ю лелар белгалдоакх. Новкъ. Сергеев дувц партийни организацеша профсоюзашта кулгалдар ССКП ЦК декабрь-ски Пленумо оттадаьча тайпара тоаде дезалга. Партиен горькомо а райкомо а кӀезига йоакхо ю кӀона коммунисташ хьалкхе-барна. Республикоча печато хьови парторганизацией, партий-ни группай балха опыт ювацаш.

Мехкдаьттан химический промышленностан болхлой профсоюзий обкома председате-ла новкъ. М. И. Калугина ший кӀаьмаьлаца кӀахьегамхой ба-хара хьал тоадара де дезар дийдар. Новкъ. Калугина бел-

галдоакх коммунальни гула-кхаш дарах мах дукха, боахил-га. Цо дӀахо дувц ССКП ЦК декабрьски Пленумо яхача тай-пара профсоюзий болх тоабе безалга. Предпрителшка, заво-дашка балха хьал тоаде деза е-за вентиляци яьна, кӀахьегам-на алаптен тарифни ставкаш увтӀаьрна дола кхоачамбоаца-раш дӀадахьа деза.

Партен Оржоникилевский райкома секретара новкъ. Зи-нурьев белгалдоакх 1956 шераша баьчул дикагӀа района пред-прителшка болх баьла. Машин-накьа транспорт балха юкье дукха кхоачамбоараш да, уж дӀадахьара кӀахьегамш я рай-она партийни организацеша. Ди-кагӀа бола болхлой парте хьа-йибарна, кӀона коммунисташ хьалкхьабарна юкьера кхоачам-боараш дӀадахьар лоархӀамер-ча декхар лерхӀ района партий-ни организацеша. Керда посел-каш, ценош хьалдеш кӀезига йоакхо ю цига нахьаш даьха-ра, хий хурглолаш водопровод яьна иштта кхы дӀахо долча гулакхаш.

«Старогрознефть» кхоагӀа-гӀа промыслан заведующеш новкъ. С. И. Гакаев, лаьттан хӀалхара ремонт еча мастеро новкъ. Е. Е. Афанасьев, буьрун тоьхача Старогрознефть конто-ран партбюрон секретара новкъ. И. И. Сафонов дийдар Старо-промысловски районе мехкдаьт-та даькхар лакхде торо хилар. Цар белгалдаькхар мехкдаьт-та даькхара балха насосо-

компрессорни турбаш ца хила-ро цӀенхошта новкӀарло елга. Партиен горькомо, обкома про-мышленни отделе, совнархозо хӀанз а кӀаьстадаьлац кӀези-гамеханизаци йола бригадаш лалашгӀара дош.

Грозненски химический заво-да директоро новкъ. П. С. На-заров совнархоза критика ю завода олагӀа артан гӀиш-лош хьалхьелга дӀаьхьа а во а цар леладара.

Грозненски горисполкома председател новкъ. Брыкканов конференцен делегаташта дӀа-довзийтар горьде отчетни хана гӀишлош хьалхьара, кӀахьегам-хой вахара хьал тоадара даь балхаш а тӀаьоагӀаьча хана де оттадаь гулакхаш а. 1958 шераша пачахьалкхен счехаш хьалхе-еьза 60 эзар квадратни метр гӀишлош, хӀаьта иштта хьал-дергда эзараш индивидуальни ценош.

Совнархоза материально-тех-нически лалашбара управленен начальни новкъ. П. С. Егоров дийдар материально-тех-нически ресурсах дикагӀа пай-да йибе безалга. ДукхагӀа уй-ла тӀахьийта эза моттигера ма-териалаш: столярни хӀаьмаш, кирпичи, шифер, олифа, бели-ла, басараш иштта кхьайола материалаш хьаьра.

Трибуна тӀа ва партиен Ле-нински райкомо секретарь новкъ. С. С. Сидельников. Ле-нински района кӀахьегамхой городской партийни конферен-цена наьжа баьаб ханал

хьалха 20 декабре шера план кхоачашгӀара. ХӀаьта а дукха кхоачамбоаца-раш да балха юкье.

Новкъ. Сидельников совнар-хоза балха критика ю. Лелабешаца тайпара лелабеш комму-нисташта юкьера кхетамаш болх. Из хьаьгойт коммуниста-ша харцахьара гулакхаш леладеш дукха моттигаш хиларо.

Конференце хьинараша чӀоа-гӀа уйла тӀахьийташ ладий-гӀар пенсионера Сталински райсоветта депутата новкъ. Ф. А. Климовича кӀаьмаьлаьга.

Цо дувц торговлен балха кхоачамбоараш, коммуналь-ни ценошта ремонт е эзалга. Цо харцахьа лоархӀа Сталински районе унахӀцено лорайра а дешара а отдалаш райисполко-мера дӀаьхар.

ВЛКСМ Грозненски горькома секретара новкъ. А. П. Гри-ценков дувц комсомольца а кӀаьнаца наха а даь балхаш. Итт класс а яькхаш балха ба-хаш моттиг а йоацаш лела ка-гӀи нах балха дӀанийибелга го-родо во латт. Боахама а гӀиш-лошгӀа а предпрителш кулгал-лоша, партийни организацеша кӀезига йоакхо ю болх беш бо-ла кӀона нах кхетамца хьал-кхьабара.

Дешара органни балхах дийдар горьмо заведующеш новкъ. А. И. Ромовскес.

Нефтестроительнаьчи про-мышленностан медсанчасти на-чальни новкъ. Дагавас дий-дар кӀахьегамхошта медицин-

ски новкӀостал дар, цар баха-ра хьал лалашдар тоаде деза-ла.

Партен Грозненски горькома секретара новкъ. В. С. Симар-зина партийни дешара, кӀахье-гамхошта юкьера кхетамаш болх лелабара, партийни пропаган-да лелара горькомо да бал-хаш а дийла дукхагӀа йола уй-ла, тӀахьийтар Нохч-ПалгӀай республика юхаметтаоттарца партийни организацеша хьал-хашка латтаца декхарагӀа. Цо кӀаьстат белгалдаькхар нох-чаштен гӀагӀагӀашен юкье ду-кхагӀа промышленни болхлой, инженерно-технически болхлой хулга лалашданза даргдоацил-га.

Зуламаш леладеш нахаца кӀаьза кӀовсам лоаттабе бези-ла белгалдаькхар Нохч-Пал-гӀай АССР-а чурча гулакхий управленен начальни новкъ. Н. И. Жулевс.

Конференци йистедаьлаш кӀаьмаьл дир ССКП Нохч-Пал-гӀай обкома секретаро новкъ. Б. Ф. Сайкос. Цо городской партийни организацеша отчетни хана баьча балха анализ а яь де деза декхараш оттадир. Новкъ. Сайкос дийдар Нохч-ПалгӀай АССР юхаметтаотта-ярца партийни организацеша хьалхашка латта декхара.

Конференцес горькома керда состав а ревизионни комисс а хьержар.

Т. ТЕБОВ.

СССР-а Лакхерча совета ийслагга сессии

МОСКВЕ, Иоккхача Кремлевский дворец, 19-ча декабрь болк длабалабир СССР-а Лакхерча Совета йназлагга гуль-яча ийслагга сессии. Дворец кулола тла халыгга Советски Социалистический Республик Союза Паччахьалкхен цле бай-ракх.

Иурийна 10 сахьат даьлча хьайиллар Къамий Совета сессии. Председатель вар Къамий Совета Председатель вола депутат В. Т. Ляиса, Союза Совета Председатель вола депутат П. П. Лобанов председатели вола Совет Союз Совети сессии хилар 13 сахьат даьлча.

Депутател совнагга, заседа-ний зала чу бар дукха хьа-ший, дипломатический корпус членаш, советский кыча мех-кашарен журналисташ.

Палатый заседанешка хилар депутатш хьаьшаш беза-м тлайца бола новкостий Л. И. Брежнев, Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, Ф. Р. Козлов, А. И. Микоян, Н. А. Мухомедов, М. А. Суслев, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, Д. С. Коротченко, Я. Э. Каленберин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, М. Г. Первухин.

Къамий Совета сессе доклад йир Къамий Совета Мандатный комиссион Председатель вола депутат И. Д. Назаренко. Цо хоам бир, № 153 йолча Бакински-Дзержински хоржамий округе юкьера ваьнча депутат когаметта 1957 шера 25 августа Къамий Совета чу И. И. Кузьмина харжаь хилар.

Мандатный комиссион доклад-га ла а дийгга, Къамий Совето массава а разва а волаш кьа-балыо керда харжаьча депута-та бокьонаш.

Союза Совета чу керда хар-жаьча депутатый полномочий хьакъхьа Союза Совети сессе доклад йир Союза Совети Ман-датный комиссион Председатель вола депутат И. Д. Мустафаев. Цо хоамбир, барх-лагьен ийслагга сессията юкьерча хана чухь юкьерабаь-начар когаметта Союза Совет-та чу депутатш хоржаь хоржамий шин округе хоржамаш хинна хилар. № 522 йолча Бучански хоржамий округе де-путаталла харжаь Т. С. Теп-лицкий, № 560 йолча Гомель-ский городской хоржамий округе Ф. А. Сурганов.

Союза Совети массава а раз-ва а волаш кьаобайир керда харжаьча депутатый бокьонаш.

Союза Совети Къамий Совет-тен заседанешка чоаггаьлий сессе дувца оттаь дещаш цун дукха порядко. Дувцарг-долаш ер дещаш да:

1. 1958 шера СССР-а хал-кан боахам дегабалабарна йолча Паччахьалкхен плана хьакъхьа.

2. 1958 шера йолча СССР-а Паччахьалкхен бюджетта хьакъхьен 1956 шера СССР-а Паччахьалкхен бюджет кьа-оачшгьара хьакъхьен.

3. СССР-а Лакхерча Совета Президиума Указаш чоаггад. 16 сахьат даьлча хьайиллар Союза Совети Къамий Совет-тен хьайнара заседани.

Новкостий Н. И. Беляев, Л. И. Брежнев, Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, Ф. Р. Козлов, А. И. Микоян, Н. А. Мухомедов, М. А. Суслев, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, Д. С. Коротченко, Я. Э. Каленберин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Т. М. Жуков, В. П. Мжаванадзе, М. Г. Первухин, Президиуме хьа-гу-чабальча чоагга тоараш тох зала чурчар.

Союза Совети Къамий Совет-тен хьайнара заседани хьаь-лаш, депутат В. Т. Ляиса хоам бу, Сирен министр совет-та председатели заместитель Халед Эль-Азем керте а латташ йолча Сирийски Республик правительствени делегаци за-седане хилар. Депутатый це-рах цо моаршал хоатт беза-ча хьаьшашка. Сирийски Респу-бликан делегацин сийна хьа-хинна тоараш тох зала чурчар.

1958 шера СССР-а халк-ан боахам дегабалабарна йолча паччахьалкхен плана хьакъхьа доклад е дош лу СССР-а Ми-нистрий Совети Председатели заместитель а СССР-а Госпла-на председатели а волача де-путата И. И. Кузьмина.

Плана тла оттаь зада-неш, — йоах новкх, КУЗЬМИ-НА, — Коммунистический пар-тен XX съезда исторический ре-шешешка а цун тлехьагга пар-теси правительствени боахам културен хьалгара хьакъхьа-дгга соамашкар а хьабоа-гга. 1958 шера план кьа-оачшгьаро йиш хулийтаргья кер-тера экономический деклар

бахархой сага сик продукция даш а.

Юрта боахаман продуктай кьаоачамаш бедали дегадх-каро йиш хилийтар халкхана эша продукташ дукха а дук-хагга хьае а, цунча пачча-хьалкхени кооперативний док-кар — эшара товарооборот ди-ка шерье а, колхозни базар тла йохка юрта боахаман про-дукташ дукхагга хилийта а.

1956 шера 541 миллиард сом хиннача метте 1957 шера 615 миллиард сом хургья рознични товарооборота дукхал.

Ханз, чухьара атомни низ хьахилиршен пунах пайда эшарен, ракетни техника де-ггайршен производствона ав-томатизаци арцен ювзаена йола керда Илман-технически революци йолаенча хана, Илмани технический толме Цунна тешал ду денен тла хьалха латташ ду Советски Союз эшгара хьалхара атомни элек-тродинамика хьалгара, «Ленин» деха атомни ледокол хитла же-диро, реактивни турбовинтови пассажирски самолеташ — ги-гантш хадданра хьаеш хила-ро, дунен тла эшгара низбола-шагга йола частий ускорит-ель — синхротрон хьаьро, мичхача а ше хьожьяьча ях-ниш болаш йола континенташ юкьера баллистический ракета хьаьро.

Цул тлехьагга дувц И. И. Кузьмина 1958 шера СССР халкхан боахам дегабала-барна йолча паччахьалкхен плана кертера деклараш.

1958 шера план, йоах по, ший чулоацмаш, декларашка, оттарга хьисапашка дийлача дукхагга гьулахаьша эргай-олаш я 1957 шера хиннача планал. 1958 шера план боахаман ларгаша башхалонх цхьа башхало а халкхий боа-хаманна халхале лелача мот-тигашка ленински демократи-ческий централизм принцип чоаггаьна а дукхагга гьулаха-ла а докхий гьулахаьш кьа-оачашдгьа хьалашка из от-тай хилар.

Административни экономиче-ский районашка халкхий боаха-ман советаш якъай, боахаман-на планировани яра гьулаха-ман республикански моттигаш-карчен органый ларгаш лаж-хьаь. Промышленности стро-ительствени управленен керда-ча системага хьажча оттайы 1958 шера план. Хара да-кхьана а республиканна а ларгаш беррига халкхан боахам дегабалабарна чулоа-цаш йола план я из. Цу тла оттаьдгга, хара республикан йоламан производствени кьа-оачамех дикгагга пайда эшг-ла, республиканш юкьера боахама гьулахаьшара буз-амаш тоаделга а.

Иштар ларгаша башхало йоалл 1958 шера СССР хал-кхан боахам дегабалабарна йолча паччахьалкхен планах, предприятешка, стройкаш, МТС-ашка, совхозашка, колхо-зашка, административни эконо-мический районий совнархоз-ашка, союзни республикаш госпланашка чакьбакхьаьча бокьача балхаш хьа мел хин-яр цу тла хилараш а. Цу дер-рингеша а торо хилийтар, эконо-мический районшкарчен рес-публичашкарчен предприятеш-учра рузкый кьаоачамий, хьалхалаттача производствени опытен моттигашкарча предло-женей дладахача шерашка увтгьяьча планаш тарчул ду-кхагга цу план тла ларгашам-ше.

1958 шеранна йола план от-таьча ханна, цунна тлехьа йоа-гга планови ханна — 1959 шеранна а кийчгьай хетарг-хьа йола халкхан боахаман кертера доакшош дегадола-дара план. Планаш увтгьяьча кьаоачамбоацараша СССР Лакхерча Совети VII сессе яр-нишса критика бяхьан долаш дукхашка дещ да из гьулаш.

1958 шера СССР халкхан боахам дегабалабарна йолча паччахьалкхен план лерх, йоах длахо И. И. Кузьмина, промышленность, транспорт, юрта боахам, длахо а дега-балабарла, советски халкхан материальни културени ва-хар тоаделга, вай Дакхе тле-мах ларар длахо а чоаггадг-ла, вошал долча социалистиче-ский мехкашча экономический хьанна хьаьхьар шерделга.

Дладахача шерашка а санна сикх дегаухаргья СССР про-мышленность. Средства хьаю производствено 8,3 процент а потребленен предметаш хьа-делга 6,1 процент а доадедш, промышленностени валови про-дукци 7,6 процент дегайола-елга оттаьдгга 1958 шеранна йолча план тла.

Химический промышленность дегайр дикка сикделга отта-даьд 1958 шеранна йолча пла-на тла.

Цу химический промышленно-стага дода ахча 2,5 миллиард сом, е 1957 шерарчул 53,6 про-цент дукхагга, дохийтилга от-таьдгга план тла.

Химический продукташ хьа-яр-на экономический пайданагга дола доагара тайпаш а эа-гга йола бедал а хилараш тарра, мехкадгга доакхал-га, кьаьстга, а газ йоа-кхалта длахо а дега-доладала чоагга теркам баьб 1958 шеранна йолча пла-на тла. Цунча оттаьдгга мех-кадггаш продукташ йоахча промышленностени низаш дикка дегадоладелга, газ чулеа керда, турбаш йоахкигга мехкадгга а мехкадгган про-дукташ а хьауварна йола тур-баш йоахкигга.

Плана тла оттаьдгга мех-кадгга доакхилга 1957 шерар-чул 14 процент дукхагга ху-лийтилга, мехкадггаш продук-таш яхь — 12 проц., газ хьа-йохкигга а тоаелга а — 52 проц.

Юрта промышленность, 1957 шерарчул 26,7 млн. тонн е 5,8 процент дукхагга кьор боак-хилга оттаьдгга 1958 шера. Дикка дегадоладала латташ тлеханаьхара кьор боак-хилга, кьаьстга а Урале, Эки-бастуьски (Казахстан) кьор боа-лачча моттиге, Кузнецки бассейне.

Эшгара доакхалгачарех дек-лар да 1958 шера промышлен-ности йаржа металлурги ду-кхагга дегайолаьлар. Чон 39,1 млн. тонн, е 1957 шерарчул 2 млн. тонн дукхагга лоала-делга оттаьдгга, болат лоала-делга — 53,6 млн. тонн, е 1957 шерарчул 2,5 млн. тонн дукха-гга, прокат хьаьлга — 41,7 млн. тонн, е 1957 шерарчул 1,8 млн. тонн дукхагга.

1958 шера йаржача метал-лургеа дахитга ахча 12,1 мил-лиард сом оттаьдгга, е 1957 ше-рарчул 3,3 миллиард сом ду-кхагга. Кьаьстга а дукхагга хургда аьшка руда дакхарга а металлургический заводаш хьалгара а дохийта ахча.

1958—1959 ш.ш. плано отта-даьд прокат хьаеш йола мош-носташ шера 6,5 «миллион тон-на дукхагга хулийтилга. Ер-рингача хьелгача пилетке як-каьраш миссел я уж.

10 миллион тонн аьшка руда доакхаргдолаш йола мошно-сташ 1958 шера болхе йола-йолтигга а ерингеша а шера 24,7 миллион тонн руда доак-харгдолаш йола аьшка руда доакхака шахташ, разрезаш, горнообогатительни комбина-таш 1959 шера болхе йола-йолтигга а оттаьдгга. Цу тайп-пара, аьшка руда доакхаш йола мошносташ 1958—1959 шерашка 35 миллион таргга тонн йоакхарилоаш дегайола-гларья. 1955 шера Швецен Англен, шиннаьха а дакхьа-чул, шозза дукхагга хулийт цо руда доакхилга.

Халкхан боахаманна длахо а электрификаци яра гьулаха-ман докхий деклараш латт. СССР деррига европейски дакха чу-нар цхьа энергетический сис-тера хьаьнара районашта юкье-ра бузамаш длахо а дега-доладалагга дола балхаш дергда 1958 шера 5 милли-он дукхагга киловатт луж йола электрический станций мошносташ болх болабай-тилга а низ бола 5 керда теп-лостанци хьаьге йолаелга а оттаьдгга.

200—400 эзар киловатт низ болаш йола массехк атомни электростанци а, хьаьта шитта кердач тлайпаш энергетический реактораш а йолаш йола мас-сехк экспериментальни элек-тродинамика а хьалгара энерге-тика дегайра керда этап хьа-хилар.

231 млрд. квт-сахьат элек-тродеррига йоакхаргья 1958 шера. Электродеррига йоакхил-га 21,5 миллиард киловатт-са-хьат дегайолаел оттаьдгга.

1958 шера машина хьаьра гьулаха кертера деклараш сикхагга дегаулаш дола хал-кхан боахама доакшош маши-нашча, оборудованца, аппара-ташча, автоматика хьалхара дакхе йаьшадгга. Цу тайп-пара доакшош да химический мехкадгга, газови промы-шленность, йаьжен босбелен металлурги. Дикка дегадола-гларга магистральни электро-возани тепловозани, пайдана-гга йола трактораш хьаьлга.

Машиностроени технический кийчгьарна дукхагга арахе-рчгья станокий прогрессивни группаш. Машиностроенини металл хьаьш хьаьрен 147 автоматический ахавтоматиче-ский линеш хьае оттаьдгга.

Йагачен кьаьчани промышлен-ностех йолча 1958 шерарча плано оттаьдгга бахорхашта

длахо кьы а дукхагга товараш арахецигга. 1957 шерарчул 75 миллион метр дукхагга арахе-царгда 1958 шера масса а тайп-па кдадш. Дукха а дукхагга хьаьберга телатах когий гирс.

1958 шера из хурбга 342,2 млн. пар дукхагга. Дикка шерлуьрга товарни тайпаш.

Кхачан промышленносте эг-гара сикхагга дегауларгга дукх-даьтга, хьийлоа шурий про-дукташ, шекар хьаьделга.

Дулхен шурий промышлен-ностен валови продукция 14 проц. лакхлургья, шекар хьа-делга 18 проц. дукхагга хургда.

Халкхан боахама деррига доакшош дегадоладала йола йаьмате йокхий планаш вош увтгаш, йоах новкх. Кузьмина, промышленни нах чулеа ценойи гишлонаш хьалгара, вой халкхан матери-альни вахар тоадара йокхий программаш воаш кьа-оачшгьен, араьхьара тлаоама-хой Дакхе лорингиза яргачи-лар дийлач вайна. 1958 шеран-на йолча плано шийна чулоаш длахо йодача хана а мохк тле-мах лорабелга чоаггадгга до-ла ларгашара гьулахаьш.

Докладчик йоах, 1958 ше-рара юрта боахаман кертера деклар да ялатий, технический, оьшай, доакхий култураш хьукьийтар а длахо уж боаь-а, дукх, даьтга, шура дукхагга дакхар. Баьх а ардех а дола латташ карадерзаш бу болх длахо а бе беза.

СССР-а Госплана ларгашаьх 1958 шерара юрта боахаман валовой продукция 1957 шер-а нийсйича 17 процент дукхагга хила эза, юрта боахаман вало-вой продукция якхараьна сов-хозашта доагга дакха 1957 ше-ра хиннача 14 процентгара 1958 шера 16,4 процентгара кьаоачаш лакхлургга.

Союзни республикашка да-рлашка хьажча, 1957 шера хинначуна нийсйича 1958 ше-ра ялатий кьаш 5 миллион гек-тарал дукхагга а хургда, хьа-та деррига уж кхаш 130 мил-лион гектар а хургда. Дладий-нар хьукьийтароь кхаш ду-кхагга дладерон 1958 шера ялат дукхагга чула торо хулий-таргья. 1958 шера боамби-бел дийчгьар лакхлургда 4,5 миллион тоннага кьаоачаш, ве-шта аьлча 1956 шера хинначул 4,3 процент дукхагга, шекар доакхака свеклаш кийчгьаргья 38 миллион 100 эзари тонна-га кьаоачаш, вешта аьлча, 1956 шера хинначул 21 процент ду-кхагга.

Чоагга лакхлургда хьайбаш дладала, 1956 шера юрта боа-хаман ерригача продукцех 37 процент цо лаьца дала, 1958 шера 41 процент лоаьтаргга цо.

1958 шера лерхла юртабоа-хаман продукция дегайолаьлар йаьшадгга МТС-и а совхозий а материально-технический база чоаггаьге эза. 1957 шера 145 эзар трактор еннача юрта боа-хана 155 эзар трактор лургья 1958 шера. Уж шера 128 эзар комбайн еннача 135 эзар яла-ташча балхаш ду комбайн лургья 1958 шера. Ялатий култураш раздельни хьиса-ре чуьарна ахаш тлара ялашаш хьаьма машинаш кьаьстга ду-кхагга арахецаргья: 1957 ше-ра 15 эзар хиннача 1958 шера 80 эзар кийчгьаргья уж.

«Докладчик белгал доах 1958 шеран план кьаоачаш я ца леш, тлехьаьчгьаргья юрт-боахаман продукция якхьар лакхде йиш хургийолча резервех дикгагга пайда эца беза, юрт-боахаман продукция йоакхаш длабода кьаьхьаьм кьезге бо-за, колхозашка, МТС-ка, сов-хозашка из йоакхаш длабода мах лообе беза. Уж деклараш кьаоачашдара даарий продук-тай маьхаш лох а дергда, со-ветски халкх а материальни хьал-торо длахо лаьх а ерсья.

Машиностроений, фордий, до-дач хин, автомобильни, феа-ра транспорт а связь а дега-дара дещаш дувц новкх. Кузь-мина.

Капитальни гишлоний де-шаш дувцаш, докладчик йоах, 1958 шера йолча планаш 198,8 миллиард сом ахча кьаоасте лерхл паччахьалкхено шу гьула-аьча, вешта аьлча, 1957 ше-ра хинначул 14 миллиард сом ду-кхагга.

Новкх. Кузьмина белгал доах, 1958 шера юкьера лар-хьаьча кьаьхьаьма овсарал про-мышленность 5,4 процент, гишлонаш хьаьчгга 8,5 про-цент лакхье лерхлар.

Доклада тла длахо дувц кьа-ьхьаьмаь вахара хьал-торо лакхьара дещаш.

1958 шера СССР-а нацио-нальни доход 8 процентгара кьаоачаш дегайолаьларгья. Бер-рингача халкх а боахаме болх-лоий гьулакхара наьха 1957 ше-халкх а боахаман технический

прогресс лакхье а, юртбоаха-ман продуктш яхь а наха дукхака эша товараш арахе-цар а лакхе, нах чубаха гишло-наш хьаьлар ларгаш боллаш дегадоладе, баьхача наьха ма-териальни а културни а ваха-ра торонаш кьы дикгагга тоае.

1958 шерара паччахьалкхен бюджет ювцалехь, А. Г. Зве-ревс дувц 1956 шерара бюджет кьаоачаш ярах дола кертера хьа-кхамаш 1957 шерара бюджет кьаоачашгье яхь хургья аьнна хетача итогехи.

1956 шерар бюджет кьа-оачаш яьй доходаш 585,9 милли-ард сом долаш, е 101 процент, расходаш 563,5 миллиард сом долаш, е 101,2 процент, дохо-даш расходел 22,4 миллиард сом дукхагга долаш.

Хьалхехь а лархьа хьаьхой-таьох, паччахьалкхен заемех тлайцаь бола соаьм а лер-хлал, 1957 шерара бюджет кьаоачашгье хургья доходаш 614,5 миллиард сом долаш, е 100,4 процент, расходаш 598,2 миллиард сом долаш, е 99,9 процент. Доходаш расходел ду-кхагга хургья 16,3 миллиард сом.

1957 шера халкх а боахаман социальни — културни гьула-кхаштен ахча хьожадеш яьча бюджетни расходаша промы-шленни, юртбоахаман, нах чуба-ха, културни-вахара эша гиш-лонаш хьалгара, дещара заве-денеш Илман-тохкама учреж-денеш шерьяра, баьхача наха ду лорий гьулакх дикгагга дла-дара йола йокхка программа кьаоачаш яьтар.

Нах социальни йаьшадеш социальни страхованен 7,94 миллиард сом дола йокхий средстваш елар бюджетго.

Длахо Министра хоам бу, 1958 шерара бюджет доадаш 641,9 миллиард сом долаш, рас-ходаш 626,7 миллиард сом до-лаш, доходаш расходел 15,2 миллиард сом дукхагга долаш хургья яхаш.

Дладахача шера хинначуна нийсйича 1958 шерара мехка национальни доход 8 процент лакхлургья, из я паччахьлхен материальни финансови ре-сурсаш дегайра лард.

СССР-а Паччахьалкхен бюд-жета докхий кертера тайпаш дикка довийташ дувц доклад-чик. Цар кертера дакха латт социалистический боахаман до-мохех. Баьхача нахагара йоагга средстваш 20 миллиард сом, е 21,4 процент кьеза а луж, 1957 шера чоаггаьхь хиннача сум-ма нийсйича 1958 шера 44,7 миллиард сом, е 8,5 процент лакхлургья доходаш. Цунга паччахьалкхен кьаьстга толам болаш дегадолагга эконо-мический гьулакхаш. СССР-а араьхьара торговлен 2/3 долча дакхьел дукхагга дакха дунен социалистический рынокна кьаоач.

1958 шу вай мехкара еррига экономический районаш низ бо-лаш керда дегайолаш дола шу а хинна длаотта деза йоах И. И. Кузьмина. Совнархозаш моттигера органиш биза пай-да эца декларийла я промы-шленностани гишлонаш хьаьле-рен керда управленни толажгга йолаш хилараш.

Экономический хьакъхье хьалха латтача капиталисти-ческий мехкаш тлехьаьча а ца-рел хьалхадгга а аьнна Лени-на даь кертера ваксет кьа-оачашдара хьара шера гарггагга лер Советски Союз.

Советски боахаман планый низ латт цу планаша вай мехка экономика чоаггаьш хилараш, советски халкх а материальни а културни а вахара хьал-торо-наш цар хадданза лакхьеш хи-лараш. Цудухьа я уж наха езаьш а наха йовзаьш а.

Коммунистический партес кул-гал деча Советски нашо хьай из кьаьбергбаш шой беркат долча кьаьхьаьма, низ болча маьхак тарра, коммунистиче-ский кьаоангга бола ний а да-машта сийрда боаьча вай Дакхен экономический низ де-габалабел.

Цул тлехьагга 1958 шерарча СССР-а бюджеташ 1956 ше-рара СССР-а бюджет кьаоачаш ярах доклад еш, кьаьмал дир СССР-а финансий Министра депутат А. Г. Зверевс.

Докладчик йоах, СССР-а Лакхера Совет хьаьжгга а цун-га чоаггаьйта а аьнна йола 1958 шерара СССР-а бюджет Советски-паччахьалкхен финан-сови йокхка программа я. Со-ветски Союза Коммунистический партен XX-ча съезда соамаш кьаоачашгье оттаьгча 1958 ше-рара халкх а боахаман планаш мел лархьаьча хьаьманна фи-нансировани е моаргда цунна.

Хьаьгадолагга шерарча бюд-жета тла йокхий средстваш хийтай лерхл йокхка-эза про-мышленность дегайолае а хьа-халкх а боахаман технический

ра 52,6 миллион саг хиннача 1958 шера 54,4 миллион саг хургва. Болхлойи гьулакхара нахи дукхагга хилараш юкьера дола алапи дегайраи тлайолаа берригача халкх а боахамара алапен фонд лакхлургья. Болх-лойи гьулакхерча наьхен ре-альни доходаш лакхлургья. Юртбоахаман производствон кьаьхьаьма овсарали лакхдала-ра тлайолаа колхозникий ре-альни доходаш лакхлургья.

СССР-а кьаьхьаьмаь ваха-ра хьал-торонах ю йоакшо гущ я паччахьалкхен бюджеташ со-циальни-културни гьулакхашта хьожадгга ахчаьча аьнна. 1958 шера йолча планаш социальни-културни гьулакхашта хьожад-гга ахча 212 миллиард сом да, хьаьта 1957 шера хинначул 14 миллиард сом дукхагга а да из.

Промышленность кертера отраслешка болхлойи гьула-кхерча наьхен балха дий лоа-дгга длахоьхьаргда 1958 шера. Промышленность дукхьаьча от-раслешка алапен гьулакх тоаде лерхл.

Наьха вахара хьал-торо тоаьлар хьаьхьаьчарех ца да, йоах докладчикго, товарооборо-т дегайра.

Товараш эца наьха торонаш лакхьаьларга хьажча, 1958 ше-рара планаш паччахьалкхени кооперативни торговлен роз-нични товарооборот 660 милли-ард сом лакхье лерхл, вешта аьлча, 1957 шера хинначул 45 миллиард сом дукхагга да из.

1958 шерарча халкх а боахаман планаш нах чубаха гишлонаш хьалгара ларгаш боллаш де-гадоладе лерхл. 1957 шера 48 миллион квадратни метр хиннача когаметта 61 миллион квадратни метр йолаш дола нах чубаха ценош хьаьдгга доладергда, нах чуховш

СССР-а Лакхерча совета ийслагла сесси

(Юхедисар. Хьалхарчуна кхоалгӀа аьхьа).

1958 шерара капитални балхӀий юкьара дукхал 198,8 миллиард сом болам боллаш леркӀ — 1957 шерӀ хинначул 7 процент дукхагӀа. Цуна леркӀ сметех оттадаьчул гишлонаш хьалхӀара-монтажни балхашка додар 4,6 процент лохде.

1958 шерӀа юрта боахамга да- хийта леркӀ 65,2 миллиард сом, цуна да бюджет дохитӀа 53,4 миллиард сом боахаман орга- запей шойӀ средствӀ сьетах доагӀа 11,8 миллиард сом.

Дешарга, йилманга, ухацие- но лораярга, социальни саг-ла- лашварга йохитӀа расходаш лоракӀам боллаш шерӀо. 1957 шерӀа 188,4 миллиард сом хин- нача когаметта, 1958 шерӀа уж расходаш 212,2 миллиард сом долаш я.

Школенгеш бераш а кхуш боагӀараш а кхетабеча гула- кхаштен хьатӀадоагӀа шерӀа кхоастаду 37,4 миллиард сом. Кадраш кийчӀярна ю раско- даш 22,4 миллиард сом хургӀа.

1958 шерӀа медицински уч- режденнӀе дӀахӀо шерӀе а цар кхьаьегамхошта ду гулакх ди- кагӀа тоаде а леркӀ. Цу гула- кхаша йолча расходашта 39,7 миллиард сом кхожаьаь.

СоциальнӀа страховангеш со- циальни йалашваргеш йохитӀа расходаш 88,2 миллиард сом хургӀа хьатӀадоагӀа шерӀа, е 1957 шерӀа хинначул 16,8 мил- лиард сом дукхагӀа.

1958 шерӀа йилма дегадоала- дарга йохитӀа паччахьалхен расходаш 18,2 миллиард сом хургӀа, царца бюджета 15 миллиард сом а долаш, е 1957

ДокладчикӀо белгалдоагӀахх материални а финансови а дукха дукхагӀа дакъа эконо- микен халкъа вахара хьал- то- рои дегадоаладарга а дохит- таш, вай хана межаьаша юкье этта латтача хьалашка хьежа- ца советски паччахьалкхе яр- тьаь мохк кхерамах лорабар а из кхерама дукхал отталургбо- лаш чӀоагӀабар а леладанза.

1958 шерӀа мохк кхерамах ло- рабарна а из кхерама дукхал отталургболаш чӀоагӀабарна а ларкӀа 1957 шерӀа 96,7 милли- ард сом хиннача 96,3 миллиард сом дохитӀ, 1955 шерӀа хинна- чарца нийсдича уж расходаш 15,8 миллиард сом кӀезигагӀа я. Цо тешал ду Советски Союзо маьшара а халкъашта юкьерча доттагӀлен а политика новкъа- ра ца йолаш нийса дӀаху- хьаш хиларах.

Паччахьалхен управленега йохитӀа расходаш проектах 11,963 миллион сом да.

Промышленностен гишло- наш хьалхӀарен управлене кер- да йоакхаш тоагӀа а боахам хьалхӀарах йола союзни респуб- ликӀай роль лакхӀярна а дувза- денна цу республикаӀай бюджет- тах чӀоагӀа дегайаьжай.

Юкхера йисте-волаш док- ладчикӀо йоах:

— НовкъостӀа депутаташ! 1958 шерӀа оттагӀаьча бюджета леркӀ боахам дегабоалабар- на, социальни-культурни гиш- лонаш хьалхӀярна, паччахьал- кхена кхьаьшарна царна хал- данза ахча лотатдергдолаш йола йалаьмате дукхака ачан средствӀаш йаьлгӀехьаьа. То- лам боллаш 1958 шерӀара хал- къа боахаман план а пачча-

Гишлонаш хьалхӀеца бетони аьшкбетони хилийта

Вай Партеси Правительст- во- си бетони аьшкбетони хьалхӀа карадерзаде аьнна бола соцам

Буров теа даьннача сква- жинаштен, эксплуатационни вышкаштен, «СКН-5», «СКН- 6» яхача станокаштен кӀал- лард йоллача а кхьаь мел эшача а бетони аьшкбетони йохит гишлонашьархоша.

Цу гулакхаша индустриаль- ни методаца тоадайт буров те- ха даьнна скважинаш, хьалха лард йотташ 10—12 дӀаьжжа деаьш хинна даь, хӀанз берри- га а болх 3—4 дӀиьнах чакх- боаьхкалу.

Гишлоншьярхой коллективӀо чуле деа ценошка а аьшкбе- тона конструкци йохит. Цеха араьхарчарча полигоне дада аьшкбетонах даь уйна кӀал- дехка гӀайбаш, тхов тулла аьшкбетона плиташ, йовкьаш ехка шлакбетона блокахи. ХӀанз тӀехьарча хана аьшкбе- тонах герга гӀуьвий гомаш делга а карадерзадаь. Цу гула- кох дукха эзараш кирпш- каш койейт. ХӀанз буров те- ха даьннача скважинашка бло- кох даь гӀуьвий гомаш уьтта- ду.

ХӀанз Шевченко кулгал деш йолча бригадас Эллис яхача

Цу дерригача гулакхаша, нефтепромыслови гишлонашь- яра управленен коллектива, укх гаргарча 10—12 шерӀа чуле ценош ца тоташ дола кхоачамбоацараш дӀа даха

аьнна СОКП ЦК-си Пра- вительствоси баь соцам кхоа- чашбе, новкъостал ду.

Производствен докхий то- ламаш доаьш болх беш ба: бетонщикий бригадир вола новкъ. Шевченко, бетонщикан бола Кузнецови, Цебуляки, ишта кхьабараш. Цар хӀара денна заданеш 130—157 про- цент кхоачашьо.

А ТИЩЕНКО.

Берашка дешийта деза

Советски йаьдал латта 40 шу дизад. Цу 40 шерӀа доккха

эшаьш мел дола хӀама да хӀанз сага юкье цаӀ мара дийша саг хиннавеца, хӀанз берригаш а дийша ба.

Капиталистически мехкаш- ка бахӀах паччахьа Россия на- ха ййза йаьл узваш ба. Уж санна дола хӀамаьш вай мехка- ча наха тӀера дӀадаьнна 40 шу дизад.

ХӀанз вай республика юха- меттаоттайй. Хозлуш а тоа- луш а латт нохч-гӀалгӀай мохк. Цунга хьажжа болх дика бе а дика деша а декхарийла ба нохчийн гӀалгӀайи.

Вайна юкье ба цхьабола «нах» деша а ца дешаш, болх а ца беш доккха зулаьмаша а баьнна лелаш. Уж санна бол- ча наха собранешка а кхьаьл-

ча общественни моттигашка а критика е эза. Наха юкье хье- чаме лекцеш дукхагӀа еша эза.

Цхьабола наха калсагага дешийтац. Царна ха деза миш- та хала лийнаб хьалха кхал- нах. ХӀанз кхалсаг малача сага нийсса хинна хьазтай-болх бе а деша а йиш йолаш. Дийша йолча кхалсаго ший бокьо ле- лаю, атта яха хов.

Наьсар-кертерча школе кхоа- лагӀа классе деша ягӀа Мали- сагова Фатима. ЧӀоагӀа дика дешаш а оамал дика йолаш а я из йиш. Из санна бола ка- гирхой дукха ба цу школе.

Школера болх дика лелабу директор волча Марзиев Ма- жиди. Дешарах бола пайда бовзийташ лекцеш ен цо даьш- тен ноаноштен юкье.

ЗАНГИЕВ М.

Редактор М. ЛЬЯНОВ.

1958 шерӀа СССР халкъан боахам дегабоалабарна йолча Паччахьалхен плана хьакьхьарӀа

ЗАКОН

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхерча Совето соцам бу:

1. СССР Министрий Совето союзни республикай Министрий Советашта цхьана кийчӀаь йола 1958 шерӀа СССР халкъан боахам дегабоала Паччахьалхен план палатий Бюджетни комиссешен Къамий Совета Экономически комиссеси даь хуьца- маш а тӀехьа кхоабалъе.

2. 1958 шерӀа СССР халкъа боахам дегабоалабарна йолча Паччахьалхен планаш палатий Бюджетни комиссией Къамий Совета Экономически комиссеси заключенеш тӀа

яьзьяьча предложенешкен замечанешкен, хӀаьта ишта СССР Лакхерча Совета палатий заседанешка депутаташа яьча пред- ложенешкен замечанешкен хьожилга а цар хьакьхьа йоагӀлаш йола решенеш оттагӀа а СССР Министрий Советана тӀадиьлла.

СССР Лакхерча Совета Президиума Председатель К. ВОРОШИЛОВ.

СССР Лакхерча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1957 ш. 20 декабря.

1958 шерӀанна йолча Советски Социалистически Республикай Союза Паччахьалхен бюджета хьакьхьарӀа

ЗАКОН

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхерча Совето соцам бу:

1. статья. СССР Министрий Совето тӀаена 1958 шерӀанна йола ССР Союза Паччахьалхен бюджет Союзеи Къамий Советеи Бюджетни комиссеша яьча докладех тӀаийца хуь- цамаш а тӀехьа чӀоагӀаь: расхолод доходаш 15.223.047 эзар сом дукхагӀа а йолаш, ерига доходаш 642.965.172 эзар сом ерига расходаш 627.742.125 эзар сом.

2. статья. 1958 шерӀанна йолча СССР Паччахьалхен бюд- жета тӀа паччахьалхенни кооперативни предприятешкарен организациешкарен хьаьоала ерига доходаш 570.314.047 эзар сом оттае.

3. статья. Халкъан боахама — еза-йоккхача промышленно- ста, строительни индустриена, яьгачен кхачани промышленно- ста, юрта боахама, транспорта, жилищно-коммунальни боаха- ма, халкъан боахама кхьча доакьшо-финансировани ярга дӀаьйолча ерига расходаш 1958 шерӀанна йолча СССР Пач- чяхьалхен бюджета тӀа 257.150.818 эзар сом оттае.

4. статья. Социально-культурни гулакхашка-массане а де- шаца школашка, техникумашка, лакхерча дешара заведенеш- ка, йилман-тожмама уьрежденешка, фабрично-заводской деша- ра школашка, библиотекашка, клубашка, театрашка, печата- га, радиовещанега, просвешенени культурани кхьча гулакхаш- ка а; больницашка, берий яслешка, санаторешка, унациею лораярен физически культурани кхьча гулакхашка а; пенсеш- кен пособешкен-дохитӀа деррига ахча — 1958 шерӀанна йолча СССР Паччахьалхен бюджета тӀа 212.768.033 эзар сом от- таде.

5. статья. СССР оборонан Министерствон сметах дода ахча 1958 шерӀанна йолча Паччахьалхен бюджета тӀа 96.293.275 эзар сом оттаде.

6. статья. Паччахьалхен управленен органаш йалашьярга дода ахча 1958 шерӀанна йолча СССР Паччахьалхен бюд- жета тӀа 11.962.901 эзар сом оттаде.

7. статья. 326.354.046 эзар сом доходаша 311.131.029 эзар сом расходаша а йолаш, доходаш расхолод 15.223.047 эзар сом дукхагӀа а йолаш 1958 шерӀанна йола союзни бюджет чӀоагӀаь.

8. статья. Союзни республикашта йолча паччахьалхен е- рига бюджеташ 319.732.907 эзар сом оттае, Союзни республи- кашта укх тайпара а екьаш:

Российски Советски Федеративни Социалисти- чески Республика	190.285.048
Украински Советски Социалистически Рес- публика	58.421.285
Белорусски Советски Социалистически Респуб- лика	9.650.786
Узбекски Советски Социалистически Респуб- лика	8.589.376
Казахски Советски Социалистически Респуб- лика	19.596.761
Грузински Советски Социалистически Респуб- лика	5.339.467

Азербайджански Советски Социалистически Республика

Литовски Советски Социалистически Респуб- лика

Молдавски Советски Социалистически Рес- публика

Латвийски Советски Социалистически Рес- публика

Киргизски Советски Социалистически Рес- публика

Таджикски Советски Социалистически Рес- публика

Армянски Советски Социалистически Рес- публика

Туркменски Советски Социалистически Рес- публика

Эстонски Советски Социалистически Рес- публика

Ерригосоюзни паччахьалхен налогашкарен доходашкарен союзни республикаӀай бюджеташка 1958 шерӀа дӀачулуш дола ахча еррал чӀоагӀаь:

а) оборота тӀара йоакхкача налогах хьакьхьачох: РСФСР- на — 31,4 процент, Украински ССР-на — 39,9 процент, Бело- русски ССР-на — 54,6 процент, Узбекски ССР-на — 34,2 про- цент, Казахски ССР-на — 100,0 процент, Грузински ССР-на — 55,3 процент, Азербайджански ССР-на — 60,1 процент, Литов- ски ССР-на — 76,5 процент, Молдавски ССР-на — 23,6 про- цент, Латвийски ССР-на — 29,2 процент, Киргизски ССР-на — 77,3 процент, Таджикски ССР-на — 63,7 процент, Армянски ССР-на — 70,4 процент, Туркменски ССР-на — 81,2 процент, Эстонски ССР-на — 52,4 процент;

б) бахархошкара йоагӀаьча подоходни налогах хьакьхьачох 50 процент, саг йоалаьинза а маьре баханза а, цхьалхха цаӀаш болаш, кӀезига дезал болаш болча СССР гражданашкара йоа- гӀаьча налогах — 40 процент, СССР халкъа боахам дегабоала Паччахьалхен заема (1957 шерӀа арахийца) подписках хьа- кьхьачох — 80 процент;

в) Паччахьалхен трудовой сберегательни кассаша 1958 шерӀа юхеджа вкладаш ларах хьаьхьина паччахьалхен заемаца леладеча ахачи 1958 шерӀа Паччахьалхен чура кхаж уха 3% заем йохкарахи хьакьхьача ахачи-50 процент.

Колхозашкара йоагӀаьча подоходни налогах, юртбоахаман налогах, хьунгара боалача пайдахи хьакьхьачар, 1958 шерӀа 1 январе денз дӀа, деррига а союзни республикаӀай бюджеташ- ка дӀаьчула.

1958 шерӀа халкъа боахам дегабоала plano оттадаьча гула- кхашта йола финансировани кхоачашьярна 1958 шерӀа союз- ни бюджета аханцара Казахски ССР-а бюджетана 3 121 811 эзар сом дӀаьдала.

СССР Лакхерча Совета Президиума Председатель К. ВОРОШИЛОВ.

СССР Лакхерча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1957 ш. 20 декабря.

Саг йоалаьинза а маьре баханза а болча нахагарен, цхьаь а кӀезига дезал болаш а болча СССР гражданашкарен бераш дола боллошкарен, гулакхерча нахагарен, кхьча гражданашкарен, ишта, цхьаь а болаш бераш долача аьхьангарен йоахаш йола налогаш йоаьаргӀоаьаш дӀаьхарах» СССР Лакхерча Совета Президиума Указ чӀоагӀаьш дола

ЗАКОН

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхерча Совето соцам бу:

«Саг йоалаьинза а маьре баханза а болча нахагарен, цхьаь а кӀезига дезал болаш а болча СССР гражданашкарен, бераш дола боллошкарен, гулакхерча нахагарен, кхьча гражда- нашкарен, ишта, цхьаь а болаш бераш долача аьхьангарен йоахаш йола налогаш йоаьаргӀоаьаш дӀаьхарах дола» 1957

шерӀа 18 декабре даьнна СССР Лакхерча Совета Президиума Указ чӀоагӀаь.

СССР Лакхерча Совета Президиума Председатель К. ВОРОШИЛОВ.

СССР Лакхерча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1957 шу, 20 декабря.

Дешар—вай заман сийле я

Нохч-гӀалгӀай АССР-а Хье- хархой институте укх шерӀа деш

ба. Докхий декхараш да цар- на хьалхашка латтараш. ШойӀ программал совгӀа хӀанз дукха ха йоаьаш араьнна Кому- нистически болхлойн партией маьшара Манифест а Деклара- ци а программаца лаьца йоа- еш ба студенташ.

Хьехархой коллектив а сту- денташ а шойӀ беррига низ тӀаьбахийта кийчулуш ба йаь хула экзаменаш дика чакхьхарна а цу бектокхамерча депоштен ВЛКСМ-а XIII съезденен сий- ленца дукхала бахарна а. Ди- ка дешарца а института ваха- ра юкье дика даьта лацарца а кьастта белгалбаьнна ба сту- денташ: Мальсагов Або, Албо- гачиева Н., Мальсагов Аьмад, Хамхоева Лида, Тутаев А., Мамиллов А., Дахкильгов И., ишта кхьабараш а.

Дика лел институте художе- ственни самодетельностӀа гула- кхаш. ГӀалгӀай меттага хал- хар а илеш а йоаьмеш ба сту- денташ. Царна юкье белгал- баьнна ба Костоев, Хамхое- ва Л., ишта кхьабараш.

Института хьехархой чӀоагӀа раьза ба нохч-гӀалгӀай студен- таш. Студенташ даьаькоаьб сийлахь — воккхача В. И. Лени- на: «нах дийша боаьача-мехка коммунизм хьалхӀейиш яц» яха дешаш.

Тешилга йоалл дӀаьх йодача хана, а нохч-гӀалгӀай группа хьалхале лелаш хургхиларах.

Р. МАРХИЕВА.

Республикера керда колхозаш

Нохч-гӀалгӀай республика юхаметтаоттаййча денз дух- хьал цхьан лоамашкарча рай- онашка йиллай 50 керда кол- хоз.

ХӀанз колхозашка 1958-ча а, тӀехьарча а шерашка юрта боа- хам дикагӀа дегабоагӀаьболаш перспективни планаш кийчӀаь йолаш латт. Планаьца лерх- лаш да нах чубаха цӀенош хьаьделга, хьаьбашта помеще- неш елга, соьмий бешамаш» комсаши дукхагӀа дӀаьгогӀаьла, трактораш юртбоахаман ма- шинаш иьцалта.

Веденски района «Карла Маркса» цӀерагӀаь колхозе хьа- льтергӀолаш я кирпични за- вод, керх хьокха цех, хьалхӀеш латт шӀиь доахан помещени. Цу колхозе хӀанзехьа а иьцал 250 бежани 1800 устагӀа. Цу района «Фрунзе» цӀерагӀаь колхозе 18 гектара тӀа соьмий бешамаш дӀаьгӀаь, тӀаьгогӀаьла бӀаьстий 2 гектара тӀа юлларг- йолаш соьмий питомник я.

С. ВОРОНИН.

Главкинопрокат Грознен экранаш тӀа хьокха арахийцаь керда художественни фильм

ВАЙНА УЛЛУВЪ

Кастта! Грознен экранаш тӀа хьокха кердача художественни фильмага «БЕЗШ ХИЛЧА»

